

O'QUVCHI SHAXSINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI

Ibadullayeva Shaxrizoda Xalmurodovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o'quvchi shaxsini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari pedagogik va psixologik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Jumladan, o'quvchilarda intellektual salohiyatni oshirish, ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish, mustaqil fikrlash, kommunikativ kompetensiya, ijtimoiy faollik hamda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish masalalari yoritiladi. Shuningdek, ta'lim-tarbiya jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, individual xususiyatlarni inobatga olish, oilaviy va maktab hamkorligi asosida o'quvchi kamolotiga ta'sir etuvchi omillar ochib beriladi. Maqolada zamonaviy ta'lim muhitida o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishning mazmuni, shakl va usullari bo'yicha ilmiy xulosalar bayon etilgan.*

Kalit so'zlar: *o'quvchi shaxsi, shaxs rivoji, ta'lim-tarbiya, ma'naviy-axloqiy tarbiya, mustaqil fikrlash, ijodiy qobiliyat, kommunikativ kompetensiya, ijtimoiy faollik, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, pedagogik jarayon.*

Аннотация: *В данной статье с педагогической и психологической точек зрения анализируются основные направления развития личности ученика. В частности, рассматриваются вопросы повышения интеллектуального потенциала учащихся, формирования духовно-нравственных качеств, развития самостоятельного мышления, коммуникативной компетентности, социальной активности и творческих способностей. Также раскрывается значение личностно-ориентированного подхода в образовательном процессе, учёта индивидуальных особенностей учащихся, а также влияния сотрудничества семьи и школы на становление личности ребёнка. В статье представлены научные выводы о содержании, формах и методах всестороннего развития личности ученика в условиях современного образования.*

Ключевые слова: *личность ученика, развитие личности, обучение и воспитание, духовно-нравственное воспитание, самостоятельное мышление, творческие способности, коммуникативная компетентность, социальная активность, личностно-ориентированный подход, педагогический процесс.*

Abstract: *This article analyzes the main directions of student personality development from pedagogical and psychological perspectives. In particular, it highlights the issues of enhancing students' intellectual potential, forming moral and ethical qualities, developing independent thinking, communicative competence, social activity, and creative abilities. The article also reveals the importance of a learner-centered approach in the educational process, taking into account individual characteristics, and strengthening family-school cooperation as key factors influencing student development. Scientific conclusions are presented regarding the content, forms, and methods of comprehensive personality development of students in the context of modern education.*

Keywords: *student personality, personality development, education and upbringing, moral education, independent thinking, creative ability, communicative competence, social activity, learner-centered approach, pedagogical process.*

Kirish

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan asosiy talablardan biri nafaqat bilimli, balki mustaqil fikrlaydigan, ma'naviy barkamol, ijtimoiy faol va hayotiy kompetensiyalarga ega shaxsni tarbiyalashdan iboratdir. Shu bois o'quvchi shaxsini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogika fanining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Chunki ta'limning haqiqiy samarasi faqat o'quvchiga ma'lum hajmdagi bilimni yetkazish bilangina emas, balki uning ichki imkoniyatlarini yuzaga chiqarish, qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish va jamiyatda munosib o'rin egallashga tayyorlash bilan belgilanadi.

O'quvchi shaxsining shakllanishi murakkab, ko'p qirrali va uzluksiz jarayon bo'lib, u biologik, ijtimoiy, psixologik hamda pedagogik omillar ta'sirida kechadi. Mazkur jarayonda maktab, oila, ijtimoiy muhit, o'qituvchi shaxsi va ta'lim mazmuni muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, umumiy o'rta ta'lim bosqichida o'quvchining dunyoqarashi, qadriyatlari, xulq-atvori, muloqot madaniyati hamda mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalari faol shakllanadi. Demak, o'quvchi shaxsini rivojlantirish masalasi faqat tarbiya bilan bog'liq alohida yo'nalish emas, balki butun ta'lim-tarbiya jarayonining ichki mazmunini belgilovchi ustuvor vazifadir.

Hozirgi davrda ta'lim jarayonida o'quvchini tayyor bilimni qabul qiluvchi obyekt sifatida emas, balki o'z fikriga, qiziqishiga, ehtiyojiga va individual imkoniyatlariga ega faol subyekt sifatida qarash zarurati kuchayib bormoqda. Bu esa shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, differensial yondashuv, kompetensiyaviy model va innovatsion pedagogik texnologiyalarni amaliyotga keng tatbiq etishni taqozo etadi. Zero, o'quvchining shaxsiy rivojlanishi uning faqat akademik muvaffaqiyati bilan emas, balki axloqiy yetukligi, ijtimoiy moslashuvchanligi, ijodkorligi va o'z-o'zini anglash darajasi bilan ham baholanadi.

Shuningdek, yosh avlodni har tomonlama barkamol etib voyaga yetkazish davlat va jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Chunki kelajak taraqqiyoti, eng avvalo, bugungi o'quvchilarning intellektual salohiyati, ma'naviy dunyosi va fuqarolik pozitsiyasiga bog'liqdir. Shu ma'noda, o'quvchi shaxsini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish, ularning mazmun-mohiyatini ochib berish hamda amaliy ahamiyatini asoslash dolzarb ilmiy-pedagogik vazifalardan biri sanaladi.

Asosiy qism

O'quvchi shaxsini rivojlantirish ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri bo'lib, u shaxsning aqliy, axloqiy, estetik, jismoniy va ijtimoiy jihatdan kamol topishini nazarda tutadi. Mazkur jarayon o'quvchining nafaqat bilim egallashi, balki o'zini anglash, mustaqil fikrlash, atrofdagilar bilan samarali munosabat o'rnatish va jamiyat hayotida faol ishtirok etishiga xizmat qiladi. Shaxs rivoji tasodifiy holat emas, balki maqsadli tashkil etilgan pedagogik faoliyat natijasidir. Shu sababli o'quvchi shaxsini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini aniq belgilash va ularni izchil amalga oshirish katta ahamiyat kasb etadi.

Intellektual rivojlanish – shaxs kamolotining tayanch asosi. O'quvchi shaxsini rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biri intellektual rivojlanishdir. Intellektual rivojlanish o'quvchining bilish jarayonlari, xususan, tafakkur, xotira, diqqat, tasavvur va nutq faoliyatining takomillashuvi bilan bog'liqdir. Maktab ta'limi davomida o'quvchi tayyor

bilimni yodlab olish bilan cheklanmasdan, uni tahlil qilish, solishtirish, umumlashtirish, xulosa chiqarish va amaliy vaziyatlarda qo'llash ko'nikmalarini ham egallashi zarur.

Bugungi ta'lim jarayonida intellektual rivojlanish faqat fanlar bo'yicha bilim hajmini kengaytirish bilangina emas, balki o'quvchini fikrlashga o'rgatish orqali namoyon bo'ladi. O'qituvchi darsda muammoli vaziyat yaratishi, savol-javob, tahlil, munozara, loyihaviy topshiriqlar va ijodiy mashqlar orqali o'quvchilarning mustaqil fikr yuritishiga sharoit yaratishi lozim. Bunday yondashuv natijasida o'quvchi o'z fikrini asoslash, dalillash va turli nuqtai nazarlarni solishtirishga o'rganadi. Aynan shu jihatlar uning shaxs sifatida shakllanishida muhim rol o'ynaydi.

Ma'naviy-axloqiy rivojlanish – barkamol shaxs tarbiyasining markazi. O'quvchi shaxsini rivojlantirishda ma'naviy-axloqiy tarbiya alohida o'rin tutadi. Chunki bilimli bo'lishning o'zi yetarli emas, o'quvchi ezgulik, halollik, mas'uliyat, vatanparvarlik, insonparvarlik, mehnatsevarlik, hurmat va adolat kabi sifatlarni ham o'zida mujassamlashtirishi kerak. Ma'naviy-axloqiy jihatdan yetuk shaxs jamiyatda sog'lom munosabatlarni qaror toptiradi, o'z xatti-harakatiga ongli yondashadi va boshqalarga nisbatan hurmat bilan munosabatda bo'ladi.

Maktabda o'quvchi shaxsining ma'naviy-axloqiy rivojlanishi dars jarayonida, sinfdan tashqari tadbirlarda, sinf rahbarligi ishlari, suhbatlar, badiiy asarlarni tahlil qilish, tarixiy shaxslar hayoti misolida tarbiyaviy xulosalar chiqarish orqali amalga oshiriladi. O'qituvchi o'zining shaxsiy namunasi bilan ham o'quvchiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Chunki bolalar ko'pincha aytilgan gapdan ko'ra ko'rsatilgan namunaga tezroq ergashadilar. Shu bois pedagogning nutqi, muomalasi, odobi va adolatliligi o'quvchi tarbiyasining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish. Zamonaviy ta'lim sharoitida o'quvchi shaxsining yetukligi uning mustaqil fikrlash darajasi bilan ham belgilanadi. Mustaqil fikrlash o'quvchining ma'lumotni shunchaki qabul qilibgina qolmay, unga nisbatan o'z munosabatini bildirga olishi, muammoni turli tomonlama ko'ra bilishi va asosli xulosa chiqarish qobiliyatidir. Bunday ko'nikma shakllanmagan taqdirda o'quvchi tashqi ta'sirlarga tez beriluvchan bo'lib qoladi, hayotiy vaziyatlarda aniq pozitsiya tanlashda qiynaladi.

Mustaqil fikrlashni rivojlantirish uchun darslarda reproduktiv topshiriqlar bilan bir qatorda izlanuvchanlikni talab qiladigan vazifalarga ham keng o'rin berish zarur. Masalan, matn tahlili, muammoli savollar, kichik tadqiqot ishlari, erkin insho, munozara, rolga kirish va keys usullaridan foydalanish o'quvchining fikrlash faoliyatini jonlantiradi. O'quvchi o'z nuqtai nazarini ochiq ifoda eta boshlagach, unda ishonch, tashabbuskorlik va mas'uliyat hissi ham ortadi. Bu esa shaxsning ichki mustaqilligini mustahkamlaydi.

Kommunikativ kompetensiyani shakllantirish. O'quvchi shaxsini rivojlantirishning yana bir muhim yo'nalishi kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdir. Inson jamiyatda yashar ekan, atrofdagilar bilan samarali muloqot qilishni bilishi zarur. O'quvchi uchun bu ko'nikma o'z fikrini ravon va tushunarli bayon etish, suhbatdoshni tinglash, jamoa bilan ishlash, bahs-munozarada madaniyatli ishtirok etish, murosaga kelish va hamkorlikni yo'lga qo'yishda namoyon bo'ladi.

Kommunikativ rivojlanish faqat ona tili yoki adabiyot darslari bilan chegaralanib qolmaydi. Barcha fanlarda o'quvchi fikrini og'zaki va yozma shaklda ifodalashga undalishi kerak. Guruhli ishlar, juftlikdagi mashqlar, taqdimotlar, suhbat va munozaralar o'quvchilarda muloqot madaniyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, kommunikativ kompetensiya o'quvchining ijtimoiylashuvida ham muhim o'rin tutadi. Muloqotga kirisha oladigan, boshqalarni tinglaydigan va o'zini tushuntira oladigan o'quvchi jamoadagi mavqeini mustahkamlaydi.

Ijtimoiy faollik va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish. O'quvchi shaxsi rivojida ijtimoiy faollik ham muhim o'rin egallaydi. Ijtimoiy faol o'quvchi maktab va jamiyat hayotiga befarq bo'lmaydi, jamoat ishlarida qatnashadi, atrofida sodir bo'layotgan voqealarga ongli munosabat bildiradi. Bunday o'quvchida tashabbuskorlik, javobgarlik, jamoaga foyda keltirish istagi va fuqarolik burchini his etish kabi fazilatlar shakllanadi.

Ijtimoiy faollikni rivojlantirish uchun maktabda turli loyihalar, ijtimoiy aksiyalar, tadbirlar, uchrashuvlar, jamoaviy ishlar va o'quvchi o'zini o'zi boshqarish elementlaridan samarali foydalanish lozim. O'quvchi sinf, maktab yoki mahalla hayotida faol ishtirok etgan sari o'zining shaxsiy ahamiyatini his qila boshlaydi. Bu esa unda liderlik, mas'uliyat va hamjihatlik tuyg'ularini kuchaytiradi. Natijada o'quvchi faqat bilim oluvchi emas, balki jamiyatning faol a'zosi sifatida shakllanadi.

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish – shaxs erkinligining muhim ko'rsatkichi. Har bir o'quvchi ma'lum darajada ijodiy salohiyatga ega. Mazkur salohiyatni yuzaga chiqarish va rivojlantirish ta'limning muhim vazifalaridandir. Ijodkorlik o'quvchining masalaga noodatiy yondasha olishi, yangi g'oya ilgari surishi, mavjud bilimlarni yangicha uyg'unlashtirishi va erkin fikrlashi bilan namoyon bo'ladi. Ijodiy rivojlangan o'quvchi o'z imkoniyatlarini kengroq namoyish etadi, yangilikka intiladi va o'quv jarayonida faolroq bo'ladi.

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun darslarda standart javobni emas, balki turli yechim variantlarini rag'batlantirish zarur. Insho yozish, rasm chizish, sahnalashtirish, loyihalar tuzish, ilmiy-ijodiy ishlar tayyorlash, fanlararo bog'liqlik asosida topshiriqlar berish o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Muhimi, o'qituvchi o'quvchining har qanday original fikriga hurmat bilan yondashishi, xatodan qo'rqqmasdan fikr bildirishiga imkon yaratishi kerak. Chunki ijodkorlik erkin muhitda rivojlanadi.

Individual yondashuv – shaxs rivojining pedagogik asosi. Har bir o'quvchi qobiliyati, qiziqishi, xarakteri, temperament tipi, idrok etish sur'ati va hayotiy tajribasi jihatidan boshqalardan farq qiladi. Shu sababli ta'lim jarayonida barcha o'quvchilarga bir xil talab va bir xil usul bilan yondashish kutilgan natijani bermaydi. O'quvchi shaxsini samarali rivojlantirish uchun uning individual xususiyatlarini hisobga olish zarur.

Individual yondashuv orqali o'qituvchi o'quvchining kuchli tomonlarini aniqlaydi, qiyinchilik tug'dirayotgan jihatlarini bartaraf etishga yordam beradi, o'ziga ishonchini oshiradi. Bu jarayonda rag'batlantirish, qo'llab-quvvatlash, differensial topshiriqlar berish, o'quvchining qiziqishlariga mos faoliyatga jalb etish alohida ahamiyatga ega. Individual yondashuv shaxsning ichki imkoniyatlarini ochishga xizmat qilgani bois, zamonaviy pedagogikaning eng samarali tamoyillaridan biri hisoblanadi.

Oila va maktab hamkorligining o'рни. O'quvchi shaxsini rivojlantirishda oila va maktabning hamkorligi muhim omildir. Chunki o'quvchi bir vaqtning o'zida ham oilaviy, ham maktab muhitida tarbiyalanadi. Agar ushbu ikki muhit o'zaro uyg'un va maqsadga yo'naltirilgan holda ishlasa, o'quvchi kamolotida ijobiy natijalar tezroq namoyon bo'ladi. Aksincha, oiladagi va maktabdagi talablar o'rtasidagi ziddiyat shaxs rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ota-onalar bilan muntazam muloqot, pedagogik maslahatlar, hamkorlikdagi tadbirlar, farzand tarbiyasiga oid tavsiyalar va individual suhbatlar bu borada samarali vosita hisoblanadi. Ota-ona va o'qituvchi o'quvchining qobiliyati, xulqi, qiziqishi va muammolarini birgalikda kuzatib borsa, tarbiyaviy ishlar izchil va aniq maqsadga yo'naltirilgan bo'ladi. Demak, o'quvchi shaxsining barkamol rivojlanishi faqat maktab zimmasidagi vazifa emas, balki oila, maktab va jamiyatning hamkorlikdagi faoliyatini talab qiladigan murakkab jarayondir.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning amaliy ahamiyati. O'quvchi shaxsini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini samarali amalga oshirishda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim alohida ahamiyatga ega. Mazkur yondashuvda o'quvchi ta'lim jarayonining markaziga qo'yiladi, uning ehtiyoji, qiziqishi, qobiliyati va ichki imkoniyatlari ustuvor hisoblanadi. Bunday ta'lim o'quvchini faol ishtirokchi sifatida shakllantirib, uning o'zini namoyon etishiga sharoit yaratadi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning afzalligi shundaki, u o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, ichki motivatsiyasini kuchaytiradi va bilim olishga ongli munosabatni shakllantiradi. Bu yondashuv natijasida o'quvchi o'z imkoniyatlarini chuqurroq anglaydi, o'qish jarayonida mas'uliyatliroq bo'ladi va hayotiy maqsadlarini aniqroq belgilashga intiladi. Shunday ekan, zamonaviy ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni keng joriy etish o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

O'quvchi shaxsini rivojlantirish masalasini o'rganish zarurati, avvalo, zamonaviy jamiyat taraqqiyotining yangi talab va ehtiyojlari bilan belgilanadi. Hozirgi davrda ta'lim tizimi oldida faqat muayyan bilim va ko'nikmalarni shakllantirish vazifasi emas, balki mustaqil fikrlaydigan, ma'naviy yetuk, ijtimoiy faol, tashabbuskor va mas'uliyatli shaxsni tarbiyalash vazifasi ham dolzarb bo'lib turibdi. Chunki jamiyatning ertangi rivoji bugungi o'quvchilarning intellektual salohiyati, axloqiy qarashlari va hayotiy pozitsiyasiga bevosita bog'liqdir.

Mazkur mavzuning o'rganilishi zarur bo'lgan yana bir muhim jihat shundaki, o'quvchi shaxsi rivoji ta'lim sifatining asosiy ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Ta'lim samaradorligini baholashda faqat o'zlashtirish darajasi bilan cheklanib qolish yetarli emas. O'quvchining mustaqil fikrlashi, muloqotga kirisha olishi, jamoa bilan ishlashi, o'zini boshqara bilishi va ijtimoiy hayotga moslasha olishi ham ta'lim natijasining muhim mezonlari sanaladi. Shu bois shaxs rivojiga xizmat qiluvchi pedagogik omillarni chuqur tahlil qilish ilmiy va amaliy jihatdan muhimdir.

Bugungi kunda yoshlar tarbiyasida kuzatilayotgan ayrim murakkab holatlar ham ushbu mavzuni yanada dolzarb etadi. Axborot oqimining nihoyatda kuchayishi, turli g'oyaviy ta'sirlarning ortishi, virtual muhitning kengayishi, kommunikativ munosabatlarning o'zgarishi

o'quvchi shaxsining shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda o'quvchida tanqidiy fikrlash, to'g'ri tanlov qila olish, axloqiy mezonlarga sodiqlik, o'z xulqini nazorat qilish va sog'lom dunyoqarashni shakllantirish muhim vazifaga aylanadi. Demak, shaxs rivojining asosiy yo'nalishlarini ilmiy asosda belgilash va amaliyotga tatbiq etish zamon talabi hisoblanadi.

Mavzuni o'rganish zarurati yana shu bilan izohlanadiki, har bir o'quvchi individual xususiyatlari, qobiliyati, qiziqishi va ehtiyojlariga ko'ra boshqalardan farq qiladi. Pedagogik jarayonda ana shu farqlarni inobatga olmagan holda samarali natijaga erishish mushkul. Shuning uchun o'quvchi shaxsini rivojlantirishga yo'naltirilgan yondashuvlarni takomillashtirish, individual va differensial ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish, tarbiya va ta'lim uyg'unligini ta'minlash masalalarini o'rganish katta ahamiyatga ega.

Shuningdek, o'quvchi shaxsini rivojlantirish muammosi pedagogika, psixologiya va tarbiya nazariyasining tutash nuqtasida joylashgani bilan ham ahamiyatlidir. Mazkur mavzuni chuqur tadqiq etish orqali shaxs shakllanishining ichki va tashqi omillari, pedagogik ta'sir mexanizmlari, ijtimoiy muhitning roli hamda ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi usullarni aniqlash mumkin bo'ladi. Bu esa nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy faoliyatda ham muhim natijalar beradi.

O'quvchi shaxsini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini o'rganish zarurati bugungi ta'lim tizimining mazmuni, jamiyat ehtiyojlari, yosh avlod tarbiyasidagi dolzarb masalalar hamda barkamol insonni voyaga yetkazish maqsadi bilan bevosita bog'liqdir. Mazkur mavzuning ilmiy tahlili ta'lim jarayonini shaxs kamolotiga yo'naltirish, pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish va o'quvchilarning hayotga tayyorgarligini kuchaytirishda muhim nazariy hamda amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

O'quvchi shaxsini rivojlantirish masalasi zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki ta'limning haqiqiy samarasi o'quvchining faqat bilim darajasi bilan emas, balki uning mustaqil fikrlashi, ma'naviy-axloqiy qarashlari, ijtimoiy faolligi, muloqot madaniyati va ijodiy salohiyati bilan ham belgilanadi. Shu nuqtai nazardan qaralganda, o'quvchi shaxsini rivojlantirish pedagogik jarayonning markaziy maqsadi sifatida namoyon bo'ladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, o'quvchi shaxsining barkamol shakllanishi birgina dars jarayoniga bog'liq emas. Bu jarayonda o'qituvchi mahorati, ta'lim mazmuni, tarbiyaviy muhit, oilaviy munosabatlar, jamoa ta'siri va individual yondashuv o'zaro uyg'un holda namoyon bo'lishi zarur. Ayniqsa, o'quvchining intellektual rivoji bilan bir qatorda ma'naviy yetukligi, ijtimoiy mas'uliyati va ichki dunyosini boyitishga qaratilgan ishlar izchil yo'lga qo'yilgandagina kutilgan natijaga erishish mumkin bo'ladi.

Shuningdek, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim o'quvchi rivojining muhim pedagogik asosi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur yondashuv o'quvchining individual xususiyatlari, qobiliyati, qiziqishi va ehtiyojlarini hisobga olish orqali uning ichki imkoniyatlarini yuzaga chiqarishga xizmat qiladi. Bu esa o'quvchida o'ziga ishonch, mas'uliyat, tashabbuskorlik va faol hayotiy pozitsiyani shakllantiradi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, o'quvchi shaxsini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari intellektual, ma'naviy-axloqiy, ijtimoiy-kommunikativ va ijodiy kamolotni qamrab oladi. Ushbu yo'nalishlarning izchil va o'zaro uyg'unlikda rivojlantirilishi barkamol, ongli va jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo'sha oladigan shaxsni tarbiyalashning muhim omili bo'lib xizmat qiladi.

Tavsiyalar

1. Ta'lim jarayonida o'quvchini tayyor bilimni qabul qiluvchi subyekt emas, balki mustaqil fikrlovchi va faol ishtirokchi sifatida ko'rishga asoslangan shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni keng qo'llash lozim.

2. Dars va tarbiyaviy mashg'ulotlarda o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy sifatlarini shakllantirishga xizmat qiluvchi suhbat, munozara, badiiy tahlil, hayotiy misollar va tarbiyaviy vaziyatlardan samarali foydalanish zarur.

3. O'quvchilarda mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun muammoli ta'lim, loyiha metodi, ijodiy topshiriqlar hamda tahliliy savollar asosida ishlash maqsadga muvofiqdir.

4. Kommunikativ kompetensiyani shakllantirish maqsadida guruhli ishlar, taqdimotlar, bahs-munozaralar va jamoaviy faoliyat turlariga dars jarayonida muntazam o'rin berish kerak.

5. Har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda differensial va individual yondashuv asosida pedagogik faoliyatni tashkil etish tavsiya etiladi.

6. Oila va maktab hamkorligini mustahkamlash, ota-onalarning farzand tarbiyasidagi pedagogik savodxonligini oshirish va tarbiyaviy ishlarni o'zaro uyg'unlikda olib borish muhim ahamiyatga ega.

7. O'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish uchun erkin fikrlashga undovchi topshiriqlar, tanlovlar, loyihalar, sahnalashtirish va amaliy mashg'ulotlar tizimli ravishda yo'lga qo'yilishi lozim.

8. O'qituvchilarning pedagogik va psixologik kompetensiyalarini oshirish orqali o'quvchi shaxsini rivojlantirishga xizmat qiluvchi zamonaviy metod va texnologiyalarni amaliyotga samarali tatbiq etish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Baratov, Sh.R. O'quvchi shaxsini o'rganish usullari. – Toshkent: O'qituvchi, 1995.
2. Munavvarov, A.Q. Pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 1996.
3. Ziyomammedov, B. Pedagogika. – Toshkent: To'ron-Iqbol, 2006.
4. Xoliqov, A.A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2011.
5. Xaydarov, F.I., Xalilova, N.I. Umumiy psixologiya. – Toshkent, 2009.
6. Do'stmammedova, Sh.A., Nishonova, Z.T., Jalilova, S.X., Karimova, Sh.T., Alimbaeva, Sh.T. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2013.
7. Karimova, V.M., Sunnatova, R.I., Tojiboyeva, R.N. Mustaqil fikrlash. – Toshkent: Sharq, 2000.